

Καλοκαιρινές διακοπές 2007

Οι ψυχοκοινωνικές διαστάσεις ενός απροσδόκητου σύγχρονου προβλήματος

Γιώργος Πιπερόπουλος

Δρ Κοινωνιολογίας - Ψυχολογίας
Καθηγητής Επικοινωνίας και Πρόεδρος Τμήματος Οργάνωσης
και Διοίκησης Επιχειρήσεων Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Τελικά, όπως δείχνουν συγκεκριμένες και έγκυρες πρόσφατες έρευνες τα... καταφέραμε έτσι ώστε οι φετινές θερινές διακοπές της μέσης ελληνικής οικογένειας να υπολείπονται σε τέτοιο βαθμό και σε τόσο ψηλά ποσοστά της πιθανότητας πραγματοποίησής τους ώστε να μπορούμε πλέον να μιλάμε όχι για τις πολυπόθητες θερινές διακοπές αλλά μάλλον για... «όνειρα θερινής νυκτός!»

Τα πράγματα, μάλιστα, ίσως χειροτερέψουν καθώς οι δείκτες του οικονομικού μας βαρόμετρου βρίσκονται σε πτωτική φορά η οποία έχει αντιστρόφως ανάλογη κλίση με τους δείκτες της ανεργίας και τα στατιστικά στοιχεία των απολύσεων που πήραν πολύ βιαστικά την... ανηφόρα!

Τα θεμελιακά ερωτήματα, πέραν του σαφώς οικονομικού τους χαρακτήρα επεκτείνονται και σε συγκεκριμένες ψυχολογικές και κοινωνιολογικές διαστάσεις οι οποίες θα έπρεπε να θέσουν σε τροχιά παραγωγικού προβληματισμού το σύνολο των κυβερνητικών στελεχών και μαζί τους ολάκερο το δυναμικό εθνοπατέρων και εθνομητέρων καθώς στο συσσωρευμένο υπαρξιακό άγχος και το στρες έρχεται τώρα να προστεθεί και η απροσδόκητα βάνουση φετινή παροικιακή αδυναμία της μέσης ελληνικής οικογένειας να «γεμίζει τις πατροπαράδοτες μπαταρίες» με την απόλαυση του δεκαπενθήμερου ή εικοσαήμερου των θερινών διακοπών.

Δεν είναι... πολυτέλεια.

Οι συνθήκες διαβίωσης και συμβίωσης στα σύγχρονα αστικοβιομηχανικά κέντρα των οικονομικά αναπτυγμένων χωρών ανάμεσα στις οποίες συγκαταλέγεται πλέον με τον πιο επίσημο τρόπο

και η πάλοι ποτέ «Ψωροκώσταινα» σε συνδυασμό με τον κατακερματισμό των διαπροσωπικών μας σχέσεων όχι μόνο ανάμεσα σε φίλους, γνωστούς και συνεργάτες αλλά και στα μέλη των ίδιων οικογενειών έχουν φορολογήσει σε απίστευτο βαθμό τον μέσο Έλληνα, την Ελληνίδα και τα παιδιά μας τόσο σε οργανικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο.

Το έντονο εργασιακό στρες γεννιέται και θεριεύει μέσα σε εργασιακά φυσικά και ψυχοκοινωνικά περιβάλλοντα που υπολείπονται σε σημαντικό βαθμό της αντιστοιχίας που θα περίμενε κανείς από μια χώρα που έχει την τιμή, τη χαρά και μαζί τις πολλές υποχρεώσεις που συσσωρεύει η θέση της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όταν κανείς προσθέσει σε αυτές τις συνθήκες που έχουν φυσικά βελτιωθεί από εκείνες που συναντούσαμε στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες – χωρίς όμως να γίνουν καθαρά ευρωπαϊκές – το καθημερινό άγχος που εισπράττει και βιώνει ο κάτοικος μιας συνηθισμένης ελληνικής μεγαλόπολης και ιδιαίτερα όσοι κατοικούν στο λεκανοπέδιο και τη Θεσσαλονίκη, τους δύο μέγιστους πόλους της μεταπολεμικής αστικοβιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας μας, τότε μπορεί να συνειδητοποιήσεις γιατί αυτές οι ψυχοκοινωνικές διαστάσεις λειτουργούν ως το αιτιολογικό υπόβαθρο και ως απαραίτητες προϋποθέσεις που μορφοποιούν τις θερινές διακοπές των 2, 3 ή 4 εβδομάδων ως απαραίτητο στοιχείο για τη διατήρηση των λεπτών ισορροπιών της ψυχοσωματικής και ψυχοδιανοητικής μας υγείας.

Με άλλα λόγια οι διακοπές με απόδραση από τα καθημερινά και καθιερωμένα εργασιακά μας καθήκοντα είναι ένας σημαντικός τρόπος που διαθέτει ο σύγχρονος εργαζόμενος σε όλες

τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά προέκταση του ΟΟΣΑ για να «γемίξει τις συμβολικές μπαταρίες του.»

Η καθημερινότητα της αλλοτρίωσης

Η καθημερινή μας πραγματικότητα, την οποία με περισσή ευστοχία έχει περιγράψει με τους στίχους του γνωστού τραγουδιού του ο Γιάννης Μηλιώκας ως έκφραση ενός ανέκφραστου παράπικνου «...δεν μπορεί, δεν μπορεί, κάπου θα συναντηθούμε, στο ίδιο σπίτι ζούμε!...» έχει κάνει σχεδόν αγαθό σε ανεπάρκεια τη δυνατότητα να βρεθούμε μαζί γονείς και παιδιά, να συζητήσουμε, να μοιραστούμε σκέψεις, συναισθήματα, χαρές, αγωνίες και λύπες, όνειρα, προσδοκίες.

Μέσα σε αυτή την οδυνηρή ψυχοσυναισθηματική πραγματικότητα η δυνατότητα να ξοδέψουμε κάποιον χρόνο μαζί με τους δικούς μας συνοψίζεται στις ποθητές θερινές διακοπές. Σε εκείνο το συμπυκνωμένο διάστημα θα γεφυρωθούν συναισθηματικές αποστάσεις ανάμεσα στους συντρόφους, θα γίνει ο απαραίτητος «χαβαλές» ανάμεσα σε πατέρα και γιο, σε μάνα και κόρη, θα λειτουργήσουμε ως οικογένεια σε μια εποχή στην οποία μάλλον τα πάντα συνηγορούν στη διάλυση και όχι στη συνοχή του θεσμού της οικογένειας που στην κοινωνιολογική θεωρία χαρακτηρίστηκε από τους σκαπανείς της ως «το φυτώριο της ανθρώπινης φύσης».

Οι διακοπές, και ιδιαίτερα οι θερινές, λειτουργούν θεραπευτικά για μικρούς και μεγάλους, δημιουργούν σωρεία παραστάσεων και ψυχοσυναισθηματικά θετικά φορτισμένων καταστάσεων που θα μας συντροφέψουν ως ευχάριστες αναμνήσεις τους υπόλοιπους μήνες χαϊδεύοντας τον ψυχικό μας κόσμο.

Και φέτος, στο σωτήριο έτος 2007 τα πράγματα διαγράφονται εντόνως αρνητικά και υπολογίζεται σε πρόχειρες αλλά οδυνηρές στην περιγραφή τους μελέτες ότι ίσως οι μισές ελληνικές οικογένειες θα στερηθούν τις φετινές θερινές οικογενειακές διακοπές, όπως θα τις στερηθούν και μεμονωμένα άτομα και άλλα ερωτευμένα ζευγάρια που δεν έχουν ακόμη δεθεί με τα δεσμά του γάμου.

Η θεραπευτική δύναμη των διακοπών

Τελικά πόσο αντιπαραγωγικό, ψυχοσυναισθηματικά τραυματικό και κοινωνιολογικά απαξιωτι-

κό μπορεί να αποδειχθεί το γεγονός της στέρησης των θερινών μας διακοπών; Εδώ οι απόψεις των ειδικών δίστανται. Κάποιοι πιστεύουν και θεωρούν ότι είναι αναγκαία αυτή η απομάκρυνση για δυο-τρεις εβδομάδες από τα καθήκοντά μας, διότι βοηθά να ανακτήσουμε σωματικές και ψυχοσυναισθηματικές δυνάμεις που αναλώνονται στη ρουτίνα της καθημερινότητας. Επιπρόσθετα κάποιες έρευνες αναδεικνύουν το γεγονός ότι εφόσον οι θερινές διακοπές θεωρούνται ως επιθυμητές από την πλειοψηφία της κοινής γνώμης, τότε εκείνοι που τις στερούνται για διάφορους λόγους, ιδιαίτερα μάλιστα εάν πρωτεύουν οι οικονομικοί λόγοι ένδειας, υποφέρουν διπλά όχι μόνο γιατί δεν μπορούν να χαρούν τις ποθητές διακοπές αλλά και επειδή εισπράττουν το κοινωνικό όνειδος της οικονομικής τους αδυναμίας!

Αν είχαμε καθηλωθεί στο ιστορικό χθες της εργαζόμενης τάξης, θα μπορούσαμε να ισχυρισθούμε ότι η κατάργηση της εφταήμερης και αργότερα εξαήμερης 9-ωρης απασχόλησης από μόνη της συνιστά θετική αλλαγή των συνθηκών εργασίας και βελτίωση των ψυχολογικών παραμέτρων που σχετίζονται με την καθημερινή μας απασχόληση! Δεν ζούμε όμως στον 19^ο, ούτε καν στον 20^ο, αλλά βρισκόμαστε κιόλας επτά χρόνια μέσα στον 21^ο αιώνα και οι κατακτήσεις του χτες δεν μπορεί να θεωρηθούν προνόμια του σήμερα καθώς η αλήθεια είναι ότι οι καλοκαιρινές, και όχι μόνο, διακοπές έχουν γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της ψυχοσύνθεσης του σύγχρονου εργαζόμενου καθώς θεωρούνται ως απαραίτητες για «το γέμισμα των μπαταριών» μας.

Θα μπορούσε, βέβαια, ένας καλόπιστος παρατηρητής να θέσει τον δάκτυλό του επί του τύπου των ήλων του θεμελιακού ψυχοκοινωνικού θέματος που επικεντρώνεται στο ερώτημα τι ακριβώς εννοούμε με τον όρο διακοπές; Οδηγήθηκαμε ΟΛΟΙ στην ταύτιση του ποθητού σημείου αναφοράς που συγκεντρώνεται δυναμικά στον όρο ΘΕΡΙΝΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ με τις δυο ή τρεις εβδομάδες απουσίας από τα κάθε λογής εργασιακά μας καθήκοντά που συνήθως αρχίζουν εκεί κάπου στο πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου και στο τελευταίο δεκαήμερο του Αυγούστου μετά τη μεγάλη γιορτή των ορθοδόξων, τουτέστιν του Δεκαπενταύγουστου!

Φυσικά, όπως είναι γνωστό σε όλους μας το αποτέλεσμα είναι να... βουλιάζουν όχι μόνο τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου αλλά και οι πα-

ραλίες μας από την Αλεξανδρούπολη, την Καβάλα και τη Χαλκιδική μέχρι την Καλαμάτα και «πατείς με πατώ σε» σε ακριβοπληρωμένα δήθεν τουριστικά καταλύματα και φαγάδικα, όπου διδάσκονται ΟΛΟΙ οι τρόποι ΚΑΚΗΣ συμπεριφοράς στον πελάτη να... νομίζουμε ότι κάνουμε διακοπές!

Από αυτή την άποψη το γεγονός ότι φέτος οι μισές ελληνικές οικογένειες δεν θα κάνουν θερινές διακοπές, όπως είχαμε συνηθίσει ίσως, όσο οξύμωρο κι αν ακούγεται αυτό, να μην είναι σε τελική ανάλυση και τόσο ψυχοσωματικά αντιπαραγωγικό αρκεί να βρεθούν άλλοι τρόποι για να «γεμίσουμε τις μπαταρίες μας».

Αντί επιλόγου

Στα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη, λίγο εξαιτίας της οικονομικής δυσπραγίας που πέρασαν και περνούν οι Ευρωπαίοι συμπολίτες μας και λίγο από τις διαπιστώσεις ότι είναι ίσως και αντιπαραγωγικό και αρνητικό να επικεντρώνουμε ΟΛΟΙ μας τις θερινές διακοπές στους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο οι συμπολίτες μας οδηγήθηκαν στη διαπίστωση ότι οι θερινές διακοπές ΔΕΝ αποτελούν πανάκεια.

Δημιουργήθηκε και καλλιεργήθηκε, λοιπόν, η άποψη ότι το δεκαπενθήμερο ή εικοσαήμερο και βάλτε για κάποιους χρονικό διάστημα των θερινών διακοπών θα μπορούσε να αντικατασταθεί πολύ άνετα από μεγάλα Παρασκευο-Σαββατο-Κυριακο-Δευτέρα που δημιουργούν μία ιδιόμορφη διάσταση ευεργετικών επιπτώσεων στον μέσο εργαζόμενο και τα μέλη της οικογένειάς του.

Έτσι, ίσως, αιτιολογείται η αναδυόμενη τώρα τελευταία τάση και στον ελλαδικό χώρο από πολλούς εργαζόμενους όχι μόνο οικογενειάρχες αλλά και ανύπαντρα ζευγάρια και αδέσμευτους άνδρες και γυναίκες να «κλέβουμε» που και που ένα Σαββατοκύριακο ενισχυμένο με μια Παρασκευή ή Δευτέρα και να επαναλαμβάνουμε αυτή τη συμπεριφορά μερικές φορές μέσα στον χρόνο.

Οι διακοπές, όμως, δεν εξαντλούνται όπως προαναφέρθηκε μόνο στις ανάγκες ημών των ενήλικων ανδρών και γυναικών, αλλά περιέχουν και τις ψυχοσυναισθηματικές ανάγκες και τις οργανικές απαιτήσεις των παιδιών μας. Έτσι, εκείνο που προέχει, βέβαια, είναι να φροντίσουμε να

διασφαλίσουμε για τα παιδιά μας και τον/τη σύντροφό μας την ικανοποίηση των δικών τους αναγκών να μας έχουν κοντά τους, να μοιραστούμε κάποιες ώρες ξενοιασιάς καισχόλης, να κολυπήσουμε, να παίξουμε, να καλαμπούρουμε και να φάμε μαζί...

Το μυστικό των διακοπών είναι να ΜΗΝ κάνουμε για κάποιο μικρότερο ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα αυτό που κάνουμε τις περισσότερες μέρες του χρόνου. Η «συμπυκνωμένη» απουσία από τα εργασιακά μας καθήκοντα ως πανάκεια ίσως να ήταν και λίγο «μύθος». Βέβαια δεν θα ήθελα να εισπράξει και να αντιληφθεί κανείς αυτήν τη θέση και τις αξιολογήσεις μου ως προσπάθεια να χρυσώσω το χάπι της οικονομικής δυσχέρειας που κάνει ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΟ καρπό τις φετινές θερινές διακοπές. Κάθε άλλο!

Πάντως, επειδή η δυσφορία των λαϊκών, και όχι μόνο, μαζών φαίνεται να διογκώνεται την ίδια ακριβώς στιγμή που ο υδράργυρος του θερμομέτρου έχει πάρει την ανηφόρα πριν καλά-καλά τελειώσει η άνοιξη, καλό θα ήταν οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας και τα Εργατικά Κέντρα να διευρύνουν τη βάση και τον αριθμό των δικαιούχων για κουπόνια κοινωνικού τουρισμού.

Τέτοιες ενέργειες θα απαλύνουν το φετινό σοκ της οικονομικής ανέχειας, θα εκτονώσουν τη διάχυτη δυσφορία και θα χτίσουν τις προϋποθέσεις να γίνουμε περισσότερο Ευρωπαίοι, συνειδητοποιώντας ότι οι θερινές πολυήμερες διακοπές ΔΕΝ είναι το Α και το Ω της ευτυχίας μας!

Ποιος ξέρει ίσως φέτος μάθουμε ότι υπάρχουν και άλλοι τρόποι να γεμίσει κανείς τις μπαταρίες του πέραν του καθιερωμένου «τρελοκομείου» των θερινών διακοπών στις παραλίες της κοντινής Χαλκιδικής και Πιερίας και στα ανεπανάληπτης γοητείας ελληνικά νησιά του Αιγαίου ή του Ιονίου....

Ίσως, μάλιστα, μέσα από τις δυσκολίες, «την ανάγκη φιλοτιμία ποιούμενοι» όλοι μας να θυμηθούμε φέτος ότι «σε τελική ανάλυση εμπειρίες ΔΕΝ είναι αυτά που μας συμβαίνουν, αλλά όσα εμείς θα κάνουμε με αυτά που θα μας συμβούν...».